

टंचाई कालावधित नळ पाणी पुरवठ्यांची
विशेष दुरुस्ती व उपसा जलसिंचन
योजनांतून पेयजल स्रोतांचा भरणा
करण्यासाठी या योजनांची विद्युत देयके
अदा करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एससीवाय- २०१२/ प्र.क्र.९८/म-७,

मंत्रालय, मुंबई - ३२. दिनांक : १० एप्रिल, २०१२,

पहा : टंचाई - २०१२/ प्र.क्र. ८८/ म-७, दिनांक - ३१ मार्च, २०१२

प्रस्तावना :-

विविध विभागांनी निर्गमित केलेल्या आदेशांचे एकत्रिकरण करून शासन निर्णय क्रमांक : टंचाई - २०१२/ प्र.क्र. ८८/ म-७, दिनांक - ३१ मार्च, २०१२ अन्वये एकत्रित शासन निर्णय मुख्य सचिवांच्या स्वाक्षरीने निर्गमित करण्यात आला. या कार्यवाहीनंतरही पेयजल पुरवठा करण्यात अडचणी येत असल्याबाबत टंचाईग्रस्त जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकार्यांनी मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक ०७ एप्रिल, २०१२ रोजी यशदा, पुणे येथे झालेल्या बैठकित मुद्दे उपस्थित केले व शासनाने काही धोरणात्मक बदल करावेत असे सुचविले. सदर मुद्दे व तदनुषंगीत सुचनांच्या अनुषंगाने बैठकित चर्चा झाल्यावर प्रचलित कार्यपद्धतीत खालीलप्रमाणे बदल करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

टंचाईच्या कालावधित पेयजल प्राधान्याने उपलब्ध करून देण्यासाठी खालील प्रमाणे कार्यवाही करावी :-

अ पेयजल पुरवठा (महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, जिल्हा परिषद व ग्राम पंचायती यांच्याकडील योजना) :-

i) खालील अटींच्या अधिन राहून बंद असलेल्या प्रादेशिक वा एक गावाची पाणी पुरवठा योजनांची विशेष दुरुस्ती करण्यासाठी "२२४५ नैसर्गिक आपत्ती निवारणार्थ सहाय्य " या शिर्षातून निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

- या योजनांद्वारे खरीप व रब्बी हंगामातील पैसेवारी ५० पैशापेक्षा कमी असलेल्या गावांना पाणी पुरवठा या योजनेद्वारे होत असणे आवश्यक राहिल.

- महाराष्ट्र भूजल अधिनियमाद्वारे जिल्हाधिकाऱ्यांनी टंचाई जाहिर केलेल्या गावातील योजनांसाठी अनुज्ञेय राहिल.
- ज्या टंचाई घोषित केलेल्या गावांना प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना मार्फत पाणी पुरवठा होत आहे, त्यातील हे किमान २० % गावे ५० पैशापेक्षा कमी पैसेवारीची असावी.
- प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या दुरुस्तीसाठी खात्री लायक पाण्याच्या मूळ उद्भवाबाबतचे जिल्ह्यातील वरिष्ठ भुवैज्ञानिक यांचे प्रमाणपत्र, सदर योजनेसाठी ३० जून पर्यंत मूळ स्रोतातुन पाणी उपलब्ध होईल याची खात्री तसेच कार्यारंभ आदेश दिल्यावर ४५ दिवसांच्या आत काम पूर्ण होईल असे मंजूरी देणाऱ्या अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र असल्यावरच योजनेची दुरुस्ती अनुज्ञेय राहिल.
- अशी तातडीची उपाययोजना म्हणून योजनेची विशेष दुरुस्ती पूर्ण झाल्यावर त्या योजनेद्वारे पाणी पुरवठा होणाऱ्या गावांतील टॅक्स बंद होतील याची खात्री मंजूरी देणाऱ्या अधिकाऱ्याने करून घ्यावी.
- ५० पैशापेक्षा कमी घोषित केलेल्या गावांमध्ये पाणी पुरवठा योजनेच्या विशेष दुरुस्तीची आर्थिक मर्यादा जिल्हाधिकाऱ्यांना २५ लाखापर्यंत व विभागीय आयुक्तांना ३ कोटीपर्यंत प्रशासकीय मंजूरी करण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात येत आहेत. अशा दुरुस्तीच्या अंदाजपत्रकांना मंजूरी देण्यासाठी जिल्हा व विभागीय आयुक्त स्तरावर प्रस्तावांची छाननी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समित्या गठीत करण्यात याव्यात :-

जिल्हा समिती :-

जिल्हाधिकारी	: अध्यक्ष
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	: सदस्य
जिल्ह्यातील वरिष्ठ भुवैज्ञानिक,	: सदस्य
भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा	
अधिक्षक / कार्यकारी अभियंता,	: सदस्य
महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण	
कार्यकारी अभियंता, जलसंपदा विभाग	: सदस्य
कार्यकारी अभियंता महावितरण कंपनी	: सदस्य
कार्यकारी अभियंता, ग्रामिण पाणी पुरवठा	: सदस्य सचिव
जिल्हा परिषद	

(सर्वसाधारणपणे जिल्ह्यातील वरिष्ठ अधिकारी समितीवर नेमावेत. सदस्यांची निवड करण्याचे पूर्ण अधिकार जिल्हाधिकाऱ्यांना राहतील.)

विभागीय आयुक्त स्तरावरील समिती :-

विभागीय आयुक्त	: अध्यक्ष
अधिक्षक अभियंता, महावितरण कंपनी	: सदस्य
सहसंचालक, भूजल सर्वेक्षण	: सदस्य
व विकास यंत्रणा	
कार्यकारी अभियंता, मजीप्रा / जलसंपदा विभाग	: सदस्य

अधिक्षक अभियंता (ग्रामीण व शहरी पाणी पुरवठा)

(सर्वसाधारणपणे महसूली विभागातील वरिष्ठ अधिकारी समितीवर नेमावेत. सदस्यांची निवड करण्याचे पूर्ण अधिकार विभागीय आयुक्तांना राहतील. रु. २५.०० लक्ष वरील विशेष दुरुस्तीचे प्रस्ताव जिल्हास्तरीय समितीने प्रथम तपासून मंजूरी दिल्यावर विभागीय आयुक्तांना पाठविण्यात यावेत.)

प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या विशेष दुरुस्तीत करावयाची कामे :-

- i) प्राथम्याने पंपांची दुरुस्ती.
- ii) पूर्ण पाईपलाईनमध्ये गळती असल्यास पाईप लाईनची दुरुस्ती किंवा अंशतः नूतनीकरण.
- iii) थकीत देयकांमुळे वीज जोडणी खंडीत केल्यामुळे बंद असलेल्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या वीज देयकांचा भरणा करावयाच्या रक्कमेचा समावेश जिल्हाधिकारी व विभागीय आयुक्तांना प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या विशेष दुरुस्तीसाठी प्रदान करण्यात आलेल्या अनुक्रमे रु. २५.०० लक्ष व रु. १.०० कोटी पर्यंतच्या अधिकार-मर्यादेत राहणार नाही. म्हणजेच वीज देयकांची अदायगीची रक्कम विशेष दुरुस्तीच्या अंदाजपत्रकात समाविष्ट करू नये.
- iv) प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना बंद पडल्यास त्या योजनेच्या कार्यक्षेत्रातील एखाद्या गावाने स्वतंत्र पाणी पुरवठा योजना करण्याचा निर्णय केल्यास त्याची तपासणी व योग्य निर्णय संबंधित जिल्ह्याची समिती करील.

२) उपसा सिंचना योजनांद्वारे पेयजल स्रोत भरून घेणे :-

- i) ताकारी, म्हैसाळ, टेंभू, जनाई- शिरसाई, पुरंदर व उरमोडी या उपसा सिंचन योजनांची चालू वीज देयके (३० जून पर्यंतची) अदा करून त्या योजनांद्वारे उपलब्ध होणाऱ्या पाण्यातून टंचाईग्रस्त गावांना पाणी पुरवठा करणारे जलस्रोत / तलाव / उद्भव भरून घेण्याचे अधिकार संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना प्रदान करण्यात येत आहेत.

३) टँकर करिता :-

- i) जेथे टँकर भरण्यासाठी जलस्रोत उपलब्ध आहेत परंतु वीज पुरवठा नसल्यामुळे पाणी उचलून टँकर भरता येत नसल्यास, अशा ठिकाणी वीज भारनिमनाच्या वेळी पाणी उपसण्यासाठी डिझेल इंजिने जिल्हा दर सूचीप्रमाणे प्रती तास दराने भाड्याने घेऊन टँकर भरण्यास व डिझेल इंजिनाच्या भाड्यापोटी येणारा खर्च पाणी टंचाई कार्यक्रमातून उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून भागविण्यास तसेच ज्या ठिकाणी सार्वजनिक विहिर/ जलाशयातून टँकरमध्ये पाणी भरण्यासाठी ऑईल इंजिन/ विद्युत पंप भाड्याने घेणे अपरिहार्य ठरते अशा ठिकाणी भाड्याने घेतलेल्या ऑईल इंजिन/ विद्युत पंपावर होणारा खर्च पाणी टंचाई अंतर्गत निधीतून भागविण्यास या टंचाई वर्षापुरते भागविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. हे आदेश दिनांक ३०.०६.२०१२ पर्यंत अंमलात राहतील.
- ii) पिण्याचे पाणी दरडोई प्रतिदिन २० लिटर उपलब्ध करून देण्याबरोबरच पशुधनासाठी किमान लागणारे पाणी उपलब्ध करून देण्यात येईल, याची दक्षत घ्यावी.

- iii) टँकरद्वारे पुरवठा करण्यात आलेले पाणी साठवण करण्यासाठी फायबर/ प्लास्टीकच्या टाक्या संबंधित गावांना साखर कारखान्यांनी त्यांच्याकडील भाग विकास कार्यक्रमाच्या निधीतून उपलब्ध करून द्याव्यात.
- iv) जिल्ह्यातील जुने टँकर दुरुस्त करून घेणे शक्य नाही असे प्रमाणपत्र घेऊन टंचाईग्रस्त तालुक्यात किमान एक नवीन टँकर जिल्हा नियोजन विकास कार्यक्रमाच्या (DPDC) निधीतून जिल्हाधिकार्यांनी खरेदी करण्याची आवश्यक कार्यवाही करावी.
- ४) टंचाई परिस्थितीवर मात करण्यासाठी जिल्हा पातळीवरील व्यवस्थापन :-
- i) प्रत्येक जिल्हाधिकार्याच्या कार्यालयात टंचाई नियंत्रण व समन्वय यासाठी एक स्वतंत्र कक्ष निर्माण करण्यात यावा.
- ii) प्रत्येक जिल्हाधिकार्यांनी आठवड्यातून एकदा टंचाईशी संबंधित सर्व अधिकाऱ्यांसोबत व्हीडीओ कॉन्फरन्सद्वारे चर्चा करावी. (शक्यतो शुक्रवारी) अधिकाऱ्यांना व्यक्तीशः बैठकीसाठी बोलवू नये. यासाठी संचलक , एन.आय.सी. / सचिव, माहिती व तंत्रज्ञान यांनी संबंधित सेवा आठवड्यातून एका विशिष्ट दिवशी जिल्हाधिकार्यांना उपलब्ध करून द्यावी. यासाठी सर्व जिल्हाधिकार्यांशी चर्चा करून त्यांनी निर्णय घ्यावा.
- iii) टंचाईग्रस्त भागाच्या जिल्हाधिकार्यांनी वरीलप्रमाणे व्हीडीओ कॉन्फरन्स केल्यावर त्यांच्या जिल्ह्यातील टँकर्सची मागणी तातडीच्या टंचाई निवारण उपाययोजनांचे प्रस्ताव, रोजगार हमी योजनेची कामे, मजूर उपस्थिती , शेल्फ वरील कामे, मजूरीच्या प्रदानातील विलंब व चारा टंचाई इत्यादींबाबत प्रत्येक सोमवारी सकाळी ११.०० वाजेपर्यंत प्रधान सचिव (मदत व पुनर्वसन), उप सचिव(मदत व पुनर्वसन) व कक्ष अधिकारी (मदत व पुनर्वसन) यांना ई-मेल द्वारे दिनांक ३१.०३.२०१२ च्या शासन निर्णया सोबतच्या विहीत नमुन्यात माहिती पाठवावी.
- iv) टंचाईग्रस्त जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकार्यांनी शक्यतो प्रत्येक आठवड्याच्या सुरवातीस पत्रकार परिषद घेवून वरील मुद्दा क्र. (iii) येथील माहिती त्यांना द्यावी.

हे आदेश पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग व वित्त विभाग यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(जि शां वाणी)
कार्यासन अधिकारी

प्रत,

मा. मुख्यमंत्री व मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
सर्व मा. मंत्री/ मा. रा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव
महाराष्ट्र शासन, मुख्यमंत्री कार्यालय, मुंबई

सर्व जिल्हाधिकारी,
 सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
 महालेखापाल -१/२(लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
 महालेखापाल -१/२(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
 संचालक, लेखा व कोषागारे, मंत्रालय, मुंबई,
 वित्त विभाग (व्यय-९ / अर्थसंकल्प-६), वित्त विभाग
 अवर सचिव म-११ / म-३, कक्ष अधिकारी ब-१
 निवडनस्ती, म-७ कार्यासन, महसूल व वन विभाग.
